

ВПЛИВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ НА РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Діяльність та розвиток малих підприємств в умовах ринку супроводжується наявністю такого його атрибуту, як ризики, які можуть виникнути на будь-якому етапі підприємництва. Деякі науковці, зокрема, О. Вишнеvsька та Н. Войцешина зауважують, «що підприємницький ризик виступає невід’ємною та водночас обов’язковою складовою підприємницької діяльності. Підприємницький ризик здійснює функцію чинника розвитку підприємницької діяльності. Цей ризик притаманний усім сферам економічної діяльності, адже він визначає специфіку поведінки у неочікуваній ситуації» [1]. Ризики виникають в процесі господарської діяльності тому, що для ринкової економіки властивий стан невизначеності. Уникнути ризиків практично неможливо, але це не означає, що суб’єктам господарювання слід приймати рішення із завчасно відомим результатом. Такі рішення, як правило, малоефективні. Необхідно навчитись передбачати ризики, оцінювати їх, планувати систему антикризових заходів, спрямованих на зменшення впливу невизначеності на підприємство.

Сутність ризику проявляється в тому, що кожному підприємству постійно загрожує втрата прибутку і платоспроможності при здійсненні господарсько-фінансової діяльності під впливом непередбачених змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

Війна вносить свої суттєві корективи в усі сфери нашого життя, в тому числі – у підприємницьку діяльність. Оговтавшись від першого шоку від

вторгнення агресора в Україну, бізнес з перших тижнів воєнних дій переорієнтовувався, диверсифікував свою діяльність, опановував нові географічні локації тощо. Супутником таких перетурбацій є різні види ризиків. Підприємницькі ризики пов'язують з розширенням масштабів виробництва, зменшенням прибутку, неповним використанням виробничих потужностей, банкрутством, втраченою вигодою, а також непередбаченими витратами і втратами.

Видову структуру підприємницьких ризиків відображають економічний ризик, ризик розвитку підприємницької діяльності, ризик стабільності функціонування суб'єкта господарювання, психологічний ризик та соціальний ризик [3]. Зрозуміло, що такий поділ підприємницьких ризиків не є догмою, інші автори розрізняють маркетингові ризики, ризик неплатоспроможності, ризик втрати майна, ризик інфляційних процесів. Але усі вони в кінцевому підсумку відзеркалюють економічні втрати суб'єкта господарювання у різних їх проявах.

В умовах війни кожен із цих ризиків може виникнути через низку суб'єктивних та об'єктивних причин. Так, в районах активних бойових дій на перше місце «виходить» ризик втрати майна з усіма наслідками від цього. Передбачити якісь антикризові заходи за таких умов неможливо, такі втрати лягають фінансовим тягарем на мале підприємство і позитивним моментом вже є факт збереження хоча б частини майна підприємства як бази для його подальшого відродження та розвитку. Такий ризик виникає через об'єктивні причини. Об'єктивними причинами викликана поява таких ризиків, як ризики неплатоспроможності та інфляційних процесів. Перший з них виникає через руйнування частини виробничих потужностей підприємства, зменшенням обсягу виробництва або продажів, порушенням усталених економічних зв'язків та ринків збуту. Фінансове становище підприємства різко погіршується, ризик неплатоспроможності зростає. За умов порушення товарно-грошових відносин в умовах війни, логістичних потоків, скерування

левої частки коштів у державі на потреби війни, за умов нестачі багатьох видів товарів зростають ризики інфляційних процесів.

Суб'єктивними причинами частково викликана поява психологічних та соціальних ризиків в умовах війни. Часто люди стають свідками таких подій, як обстріли, ракетні удари, що несуть з собою травми, смерть людей, руйнування житла та ін. Це вкрай негативно впливає на їх психологічний стан, викликає стрес, тривогу, вигорання. Працездатність таких людей різко знижується або вони взагалі втрачають її. Тому поруч з цим виникає соціальний ризик, який є визначеною законодавством ймовірністю «настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу з об'єктивних, соціально значимих причин, а також необхідності додаткових витрат» [2]. Очевидно, що соціальний ризик може бути частково пом'якшений власником або керівником підприємства в частині зміни профілю його діяльності та збереження робочих місць, виплати певних компенсацій, запровадження неповної зайнятості працівників.

Ризик зміни законодавства також пов'язаний із суб'єктивними причинами. Також є небезпечними постійні зміни податкового законодавства – традиційний чинник збільшення витрат підприємства. Позитивним в нинішній ситуації в Україні є те, що внесені зміни до законодавства сприяють зниженню загального рівня ризиків малого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Вишнеvsька О., Войцешина Н. Причини виникнення і особливості управління підприємницьким ризиком в агробізнесі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. №23(1). С.142-145.
2. Соціальний ризик, страховий ризик і страховий випадок. URL: <https://buklib.net/books/23577/> (дата звернення: 21.05.2022 р.).
3. Юрій Тиркало. Підприємницькі ризики: причини наслідки та управління (теоретичні аспекти). *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section «Economics»*. 2022. Vol.8. №1. P.3010-3017. URL: <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/1137/990> (дата звернення: 21.05.2022 р.).